

memorii | jurnale

Adriana Georgescu s-a născut pe 23 iulie 1920 la București. Strălucită avocată și jurnalistă, a fost totodată o figură marcantă a rezistenței anticomuniste din România și una dintre primele victime ale dictaturii instaurate în țară odată cu ocupația sovietică. În 1944 a obținut licența la Facultatea de Drept a Universității din București. După terminarea facultății, a lucrat ca infirmieră într-un spital militar, a scris cronică cinematografică în paginile ziarului *Universul literar*, apoi a devenit reporter al ziarului liberal *Viitorul* pe lângă Ministerul Afacerilor Interne. Din 3 decembrie 1944 până în 5 martie 1945 a fost șefa de cabinet a generalului Nicolae Rădescu, președintele Consiliului de Miniștri. După demisia guvernului, a fost secretara și avocata generalului Rădescu până la 31 iulie 1945, când a fost arestată, pentru implicarea în organizația T (a tinerilor liberali), pe care noua conducere comunistă a catalogat-o drept teroristă. După anchete și torturi la Securitate și un simulacru de proces (primul dintre numeroasele procese politice orchestrate de regimul comunist), în septembrie 1945 a fost condamnată la patru ani de închisoare corecțională „pentru faptul de uneltiri contra ordinii sociale“. În aprilie 1947 a fost grațiată de regele Mihai. A urmat o nouă arestare (în august 1947), dar colegii din organizație au reușit s-o scoată din închisoare, „răpind-o“. După o perioadă petrecută ca fugară la București, ajutată de Ștefan Cosmovici, care avea să-i devină soț, pe 2 august 1948 a emigrat clandestin și s-a refugiat la Viena. S-a stabilit la Paris, unde a fost în continuare secretara generalului Rădescu, care reușise la rândul-i să fugă din țară după ce se refugiase în sediul legăției britanice la București. Nu a renunțat nici la munca de jurnalist, fiind membră în comitetul de redacție al ziarului *Uniunea Română* (1949–1951), corespondent acreditat al Națiunilor Unite la Radio Paris (1951–1952), corespondent al Radio Europa Liberă (1952–1957, 1965–1967) și al Radio BBC. De asemenea, s-a implicat în procesele politice anticomuniste de la Paris (1952) și Berna (1955). A avut o a doua căsnicie cu Frank Lorimer Westwater, ofițer în Marina Regală Britanică și matematician. În 1961 s-a mutat la Londra și a primit cetățenia britanică.

Volumul său de memorii *La început a fost sfârșitul: Dictatura roșie la București* este prima mărturie a experienței carcerale dintr-o țară aflată dincolo de Cortina de Fier. Deși scrisă în limba română, cartea a apărut mai întâi la Paris, în traducerea Monicăi Lovinescu, care a semnat-o cu pseudonimul Claude Pascal: *Au commencement était la fin: La dictature rouge à Bucarest*, Editions Hachette, 1951. Alte traduceri ale cărții: *In the Beginning Was the End*, translated by Dan Golopenția, Aspera Romanian Educational Foundation, Boston, 2003; *Al principio fue el fin*, traducción y notas de Joaquín Garrigós, Ediciones Xorki, 2018. În anul 2000 Adriana Georgescu a fost decorată cu Ordinul Național „Serviciul Credincios“, în grad de Comandor. S-a stins din viață pe 29 octombrie 2005, în orașul Stevenage din Marea Britanie.

Adriana Georgescu

LA ÎNCEPUT A FOST
SFÂRȘITUL

Dictatura roșie la București

Traducere din franceză de
Micaela Ghițescu

Cuvânt înainte de
Monica Lovinescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Editura mulțumește Revistei *Memoria*
pentru sprijinul acordat în publicarea acestei cărți.

Redactor: Marieva Ionescu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Iuliana Constantinescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Real

Adriana Georgescu
Au commencement était la fin:
La dictature rouge à Bucarest

© HUMANITAS, 2019, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Georgescu, Adriana
La început a fost sfârșitul: dictatura roșie la București /
Adriana Georgescu; cuv. înainte de Monica Lovinescu;
trad. din franceză de Micaela Ghițescu. –
București: Humanitas, 2019
ISBN 978-973-50-6341-2
I. Lovinescu, Monica (pref.)
II. Ghițescu, Micaela (trad.)
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față preia textul primei ediții în limba română a cărții Adrianei Georgescu, apărută la Editura Humanitas în 1992, și cuvântul înainte semnat de Monica Lovinescu. Grafia și punctuația au fost aduse la zi, iar scăpările și erorile tipografice au fost îndreptate tacit. S-a adăugat, la finalul volumului, un scurt cuvânt de mulțumire al autoarei scris direct în limba română pentru ediția a doua a cărții, apărută la Editura Fundației Culturale Memoria în 1999, precum și un dosar iconografic.

*Închin această carte tuturor românilor
care, în perioada celor patru decenii
de robie comunistă, au fost persecutați,
arestați, torturați și condamnați, pe
nedrept, la ani grei de pușcărie.*

Nota autoarei Dat fiind că această carte a fost scrisă în epoca stalinistă, anumite nume de persoane și localități au fost schimbate din motive lesne de înțeles. Unele evenimente au fost romanțate pentru ca poliția comunistă să nu poată identifica și, ca atare, hărțui și aresta persoanele cu care am fost în legătură.

PARTEA ÎNTÂI

LA ÎNCEPUT A FOST SFÂRȘITUL

I

În iulie 1943, un mic incident, aparent fără importanță, mi-a decis totuși întreaga viață.

Aveam douăzeci și trei de ani și până atunci viața mea își urmase cuminte cursul, în chiar direcția pe care voiam să i-o dau, pe care credeam că i-o voi putea da.

Voiam să mă fac avocată, și tocmai îmi dădusem licența.

Voiam să fac sport, și participasem deja la mai multe campionate naționale de voleibal și de ping-pong.

Voiam să fiu ziaristă, și, de un an, eram critic cinematografic la ziarul *Universul literar*.

Mai eram și infirmieră la un spital militar.

Prin urmare, în iulie 1943, chiar în ziua examenului de licență, a început totul.

Trebuie să fi fost într-o vineri...

*

Tocmai aflu rezultatul examenului. Colegii vor să sărbătorească evenimentul invitându-mă să luăm masa de seară în oraș. Refuz, sunt de gardă la spital. Mă despart de grup și cobor scările. Mă ajunge din urmă un coleg:

— Adriana, dă-mi, te rog, permisul tău.

I-l întind. Permisul se află foarte rar asupra mea. Colegii de facultate sunt mult mai pasionați de cinema decât mine. Eu nu mă duc decât o dată pe săptămână, ca să-mi pot scrie

cronica. Atunci când lucrezi într-un spital, vezi prea mulți morți, prea mulți răniți. Iar filmele care rulează la București sunt aproape în exclusivitate nemțești...

*

Serviciu de noapte la spital. De gardă în salonul muribunzilor. În toate paturile, aceiași ochi închiși, aceleași respirații gâfâitoare, aceleași buze crăpate care nu se întredeschid decât ca să ceară apă, iarăși apă.

La ora unu altă infirmieră vine să mă înlocuiască. Trebuie să mă duc la sala de operații.

Trei operații. Uruitul surd al avioanelor parcurgând cerul deasupra acestui spital înecat în mirosul de cloroform, țăcănitul metallic al instrumentelor strălucitoare pe care asistenții i le trec chirurgului-șef, zgomotul reținut, gâfâitor, al respirațiilor domină noaptea, care trece anevoie.

*

La șase dimineața, îl însoțim pe chirurgul-șef până la mașina care îl așteaptă în fața intrării. Aerul răcoros al dimineții palide îmi arde ochii.

În camera de gardă, un medic mă ajută să-mi scot halatul, când își face apariția Gheorghe, un coleg de redacție:

— Trebuie să-ți vorbesc imediat.

La ora asta? Ce s-o fi întâmplat pentru ca Gheorghe să vină la spital la o asemenea oră?

— Poți vorbi în fața doctorului, e un prieten din copilărie.

— Ia-ți poșeta și vino imediat. Trebuie să-ți vorbesc personal. E secret.

Îmi iau geanta și îl urmez. Înainte de a ieși îi spun doctorului:

— Mă întorc imediat.

— Ba nu, n-ai să te mai întorci, îmi spune Gheorghe, odată ușa închisă. Ești căutată. Siguranța. Nu te mai mira atât. Cei de la cenzură te-au avertizat de mai multe ori. Trebuia să stai potolită. Ce nevoie aveai să critici atât de mult filmele nemțești? Cenzura n-a lăsat să treacă din ultimul tău articol decât șapte rânduri. Pricepi, șapte rânduri!

— Am scris ce gândeam.

— Rezultatul: poliția a venit să te caute la redacție și acasă. Chiar în acest moment te așteaptă agenții în amândouă locurile.

Pare într-adevăr speriat. Simt că mi se taie picioarele.

— Mă duc să-mi iau rămas bun de la doctor și infirmieră.

— Ești nebună? O să vină să te caute și aici. Jos ne așteaptă o mașină. Trebuie să pleci imediat. Întotdeauna mi-am spus că ești inconștientă.

Ridic din umeri.

— Unde vrei să mă duc?

— O să te ascundem noi, dar nu-i acum momentul de stat la discuție. Să plecăm înainte ca poliția să aibă timp să vină și aici.

Mă ia de mână, mă trage după el. Îi mai spun:

— Crezi că-i chiar așa de grav?

Gheorghe se oprește și îmi replică pe un ton furios:

— Ascultă, trebuie să te hotărăști. Vrei să dispari, sau preferi să le faci o mică vizită celor de la Gestapo?

Ideea de Gestapo mă înfioară. Îl urmez pe Gheorghe alergând și nu mai discut. O mașină ne așteaptă jos. Gonim prin oraș. Zorile sunt cenușii.

II

Nu înțeleg ce se petrece.

Am devenit brunetă, am acte false și locuiesc la Câmpulung.

Gheorghe nu mințise. Înainte de a ajunge la Câmpulung am fost de mai multe ori pe punctul să leșin de frică. Eu, care aveam oroare de romanele polițiste...

Locuiesc într-o casă dintr-un oraș pe care nu îl cunoșteam. Un orașel de provincie drăguț și pașnic. O casă unde nu m-am simțit în largul meu. Cel puțin la început. Acum, m-am obișnuit. Împart camera cu o tânără de vârsta mea, o evreică, pe nume Coca: și ea se ascunde. În altă cameră, patru băieți. În sufragerie, stăpânii casei, Sandu și Iana. Sandu face parte dintr-o rețea de rezistență, și el e cel care ne organizează munca. Începând cu orele opt seara, casa se cufundă în tăcere. Ascultăm emisiunile de la BBC și Vocea Americii. Iana stenografiază comunicatele aliate. Pe urmă noi le multiplicăm la roneotip.

Frontul se apropie pe zi ce trece. Pe străzile Câmpulungului soldați nașiți trec în debandadă. Cei patru băieți distribuie, noaptea, manifestele pe care le multiplicăm ziua.

E o viață ciudată. Nu așa îmi imaginasem rezistența, viața celor urmăriți.

Unul dintre băieți, Tudor, are automobil. La o săptămână după sosirea mea, Coca ocupă în automobilul acesta un loc bine determinat lângă el. Toată lumea e voioasă. Cu greu reușesc să mă pun la același diapazon. Iana îmi reproșează că iau prea în serios faptul de a fi căutată de poliție. Poate că are dreptate.

Dar, fără să o arăt prea mult, mi-e tare frică. Nu m-am deprins deloc cu tânăra brunetă pe care o zăresc în oglindă

și care are trăsăturile mele. Cu actele false, cu numele de Johanna Müller, nici atât. Îmi repet de o sută de ori pe zi numele acesta, care ar trebui să fie al meu, și încerc astfel să-l îmblânzesc, să mi-l apropiu. Foarte des mă gândesc și la spitalul pe care a trebuit să îl părăsesc atât de stupid. O fi fost bombardat?

De câteva luni Bucureștiul este bombardat aproape zilnic de aviația anglo-americană.

Nu mi se permite să trimit scrisori.

*

Colegii mei de reclusiune sunt de părere că am avut o atitudine admirabilă atacându-i pe naziști. Le repet la nesfârșit că nu era nimic admirabil în asta. Găseam că filmele naziste, cu lozincile, cuvintele de ordine, ferocitatea lor rasială, sunt odioase, și o spuseseam. Asta era tot.

Sandu și băieții mă consideră un element politic prețios „pentru mâine“. Știu că se înșală, dar degeaba încerc să-i conving. Nu am făcut politică niciodată. Știu doar că am oroare de război, de coșmarul acesta în care ne zbatem toți.

*

Împlinesc douăzeci și patru de ani la 23 iulie 1944. Prima aniversare în care nimeni nu-mi urează la mulți ani. O zi ca celelalte, ca toate celelalte de un an de când locuiesc în casa asta. Aceeași activitate febrilă și puțin dezordonată. Băieții au găsit un camion german părăsit și plin cu hârtie albă. Tipărim de două ori mai multe manifeste decât înainte. În noaptea asta avioane americane trec deasupra Câmpulungului, îndreptându-se spre București. Singurul fapt demn de amintit din această zi.

*

Zilele sunt la fel, toate la fel. Orașul e animat și înfrigorat. Frontul se apropie de granițele noastre. Un soi de pace neliniștită mă cuprinde, ca o suprafață de apă regulat agitată de vânturi. Prinsă în această oboseală a așteptării, nu mai ajung să mă definesc.

*

Nu mai facem plimbări noaptea cu mașina. Din cauza camuflajului, stingem toate luminile după ora zece seara. Ne culcăm devreme, ca să ne trezim la patru dimineața și să ascultăm comunicatul. Toate deșteptătoarele din casă încep să sune nebunește la patru fără un sfert. Mă trezesc de fiecare dată cuprinsă de neliniște.

*

În noaptea de 23 august 1944, abia ațipisem când niște lovituri puternice în ușă mă fac să sar în sus. Apare Sandu, în pijama, urlând:

— Armistițiu, fetelor, armistițiu! Repede, la radio! Vorbește regele!

Sandu sare ca o minge, toată curtea e luminată. Nu mai este camuflaj? Pesemne că nu visez, din moment ce Sandu topăie tot timpul și țipă. De fiecare dată atinge lampa atârnată în plafon, care se leagănă frenetic.

Dăm fuga și ascultăm ținându-ne de mâini, tăcuți, impresionați. Doar Sandu vociferează:

— Admirabil! Anglo-americanii au devenit aliații noștri. Ne vom bate contra nemților, alături de ruși, o să vedeți, vom fi liberi.

Ne îmbrățișăm, suntem cuprinși cu toții de aceeași bucurie nebunească. Cântăm toate imnurile cât ne ține gura:

imnul național, *Marseilleza*, *God Save the King*, imnul american. Am vrea să fim niște democrați perfecți, dar nici unul dintre noi nu cunoaște *Internaționala*.

*

Când intru a doua zi în camera unde am dansat și cântat toată noaptea, mi se pare ciudat de tristă. Pahare goale și sticle pe jos. Lumina pătrunde în raze de praf cernute prin perdelele groase. Mucurile de țigară degajă un miros acru, stătut.

Deschid larg toate ferestrele și caut o muzică oarecare la radio. Orice, numai să izbucnească și să rupă acea stranie și sinistră vrajă.

Ies în curte, strigându-i pe Coca și pe ceilalți ca să mă ajute să fac curățenie. Prima pe care o văd apărând este Iana, în cămașă de noapte, care plânge bâiguind:

— Parisul a fost eliberat.

Iana și-a petrecut acolo toată tinerețea. Eu nu am fost niciodată la Paris, dar gâtlejul mi se strânge, și tristețea de mai înainte cedează locul unei mari bucurii.

O las pe Iana prostită de fericire să repete întruna: „Parisul a fost eliberat“ și alerg să-i anunț pe ceilalți. O găsesc pe Coca în fața ușii, discutând cu Tudor, care tocmai a sosit. Amândoi gesticulează și se agită. Le strig de departe:

— Parisul a fost eliberat!

— Știu, spune Tudor, dar o să ne bucurăm mai târziu. Pentru moment, caută s-o trezești pe proasta asta care nu vrea să înțeleagă.

— De ce s-o trezesc?

— Pentru că trebuie să plecați la țară.

— Vreți să vă căsătoriți la țară, într-un cadru idilic?

— Nu fi tâmpită. Vin rușii!

— Mare noutate. O cunoșteam și noi, închipuie-ți. Rușii sunt aliații noștri. Războiul s-a sfârșit. Și s-a încheiat armistițiul. Și nu mai există camuflaj, nu mai există bombardamente. Uite comunicatul complet. Vezi că suntem și noi la curent.

— Altă proastă! Înțelege, femeie, că lucrurile nu sunt atât de simple cum am crezut! Sper că nu ne-am bucurat de geaba, dar, pentru moment, toată lumea pleacă la țară. Rușii vor trece prin Câmpulung. Îmbrăcați-vă repede și nu mă mai întrebați nimic. Trebuie să plecăm, am primit ordin să vă îmbarc pe toți. Ordin, înțelegeți?

Îl privesc mai atent. Plecase în zori foarte mulțumit, și acum are privirea schimbată. Ordin? Altă plecare? Nu înțeleg ce se petrece.

Dăinuie totuși în mine un soi de lumină. Nu pot analiza nimic. Simt cu toate acestea că vor veni zile și nopți care vor aduce cu ele un vânt de nebunie.

*

O jumătate de oră mai târziu, ne îmbarcăm cu bagajele în mașina lui Tudor. Nu știm în ce direcție vom merge; nu știm pentru cât timp plecăm, nici măcar nu știm dacă mai trebuie să râdem de aventura aceasta nouă și absurdă.

*

Ocupăm, Iana, Coca și cu mine, o cameră liniștită într-o casă țărănească. Cealaltă încăpere a casei e locuită de o bătrână. Singurul ei fiu se află „undeva pe front“. E un prieten din copilărie al lui Sandu.

Încă n-am înțeles ce căutăm aici, deși am venit de trei zile. Aproape nu ne vorbim și privim prin geamuri peisajul pe care îl cunoaștem acum pe dinafară.

CUPRINS

Notă asupra ediției

5

Cuvânt înainte
de Monica Lovinescu

7

Partea întâi
La început a fost sfârșitul

17

Partea a doua
„Subsemnata, declar...“

95

Partea a treia
„Niciodată trandafirii nu au fost atât de albaștri“

201

Cuvânt de mulțumire al autoarei

291